

МІНІСТЕРСТВО КУЛЬТУРИ ТА СТРАТЕГІЧНИХ КОМУНІКАЦІЙ
УКРАЇНИ

ХАРКІВСЬКА ДЕРЖАВНА АКАДЕМІЯ КУЛЬТУРИ

Кафедра естрадного та народного співу
ШАФОРОСТОВА ДІАНА ЄВГЕНІВНА

ТЕОРЕТИЧНЕ ОБҐРУНТУВАННЯ
МАГІСТЕРСЬКОГО ТВОРЧОГО ПРОЄКТУ
на тему: **ЛІРИЧНІ ПІСНІ ЯК РІЗНОВИД ЕСТРАДНОЇ ПОПУЛЯРНОЇ
ПІСНІ**

за другим (освітньо-професійним) рівнем вищої освіти
галузі знань: 02 Культура і мистецтво
спеціальності: 025 Музичне мистецтво

Теоретичне обґрунтування творчого мистецького проєкту
містить результати власних досліджень.
Використання ідей, результатів і текстів інших авторів
мають посилання на відповідне джерело

підпис здобувача

Творчий та науковий керівник: Манько С. Б., кандидат мистецтвознавства,
завідувач кафедри естрадного та народного співу ХДАК.

Харків – 2024

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1 ЛІРИЧНА ПІСНЯ В КОНТЕКСТІ ЕСТРАДНОЇ МУЗИКИ	
1.1. Визначення і особливості ліричної пісні.....	7
1.2. Історичні корені і розвиток ліричної пісні.....	11
Висновки до Розділу 1.....	16
РОЗДІЛ 2 ЛІРИЧНІ ПІСНІ У ТВОРЧОСТІ СУЧАСНИХ ВИКОНАВЦІВ	
2.1. Лара Фабіан та її внесок у розвиток ліричної пісні.....	18
2.2. Лірична пісня, романс в системі естрадної поп-культури сучасності.....	23
2.3. Авторська лірична пісня.....	26
Висновки до Розділу 2.....	29
ВИСНОВКИ.....	30
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	31

ВСТУП

Ліричні пісні завжди займали особливе місце в музичній культурі. Вони торкаються найінтимніших почуттів людини — любові, втрат, надії, радості, смутку, часто слугуючи дзеркалом внутрішнього світу особистості. Цей жанр завоював своє місце не тільки у фольклорі, але й на сучасній естраді, де він отримав нове життя. Лірична пісня в контексті естрадної музики поєднує емоційну глибину і доступність для широкої аудиторії, стаючи одночасно інструментом для художнього самовираження та продуктом масової культури.

Отже, **актуальність теми науково-дослідної роботи** обумовлена тим, що ліричні пісні є важливою частиною музичної культури багатьох народів. У сучасному світі, де музика є одним з найбільш впливових видів мистецтва, ліричні пісні продовжують займати провідне місце в жанрі естрадної популярної пісні. Вони відображають емоційні переживання, внутрішні конфлікти та прагнення людини, що робить їх особливо близькими та зрозумілими для широкого загалу. Оскільки музика є важливим інструментом впливу на громадську свідомість, дослідження ліричних пісень дозволяє краще зрозуміти їхній вплив на формування естетичних та етичних поглядів сучасної аудиторії.

Зв'язок з науковими програмами, темами, планами. Науково-дослідна робота виконана на кафедрі естрадного та народного співу Харківської державної академії культури відповідно до базової наукової теми кафедри «Специфіка та тенденції сучасного естрадного вокального виконавства».

Мета цієї науково-дослідної роботи полягає у дослідженні ліричної пісні як важливого різновиду естрадної популярної пісні. Особлива увага буде приділена її функціям, еволюції, національним та міжнародним проявам.

Об'єктом дослідження є сучасна масова музична культура.

Предметом дослідження є лірика та її різновиди в сучасному музичному мистецтві.

Методологічну базу дослідження складає інтегративна методологія, яка базується на поєднанні фундаментальних загальнонаукових теоретичних та музикознавчих методів дослідження. Серед них:

- історичний метод завдяки якому окреслюються основні етапи виникнення та перспективи розвитку ліричних пісень;
- культурологічний метод визначає місце ліричної пісні в сучасній музичній культурі;
- метод жанрового аналізу дозволив визначити та охарактеризувати жанри притаманні ліричним пісням;
- метод виконавського аналізу сприяв визначенню особливостей голосу виконавців та вокальних технік на прикладі твору "Je t'aime" Лари Фабіан.

Наукова новизна науково-дослідної роботи полягає в кількох аспектах, які ще не були достатньо досліджені або отримали мало уваги в наукових колах:

- дослідження зв'язку між традиційною ліричною піснею та її перетворенням на популярний естрадний жанр — це новий підхід, який дозволяє вивчити еволюцію музичних жанрів. Лірична пісня споконвіку була емоційною, інтимною формою вираження, в той час як естрадна пісня орієнтована на масову аудиторію.

- у вивченні впливу ліричних пісень на аудиторію в умовах комерційної музичної індустрії. Дослідження взаємозв'язку між емоційним змістом ліричних текстів і їхньою популярністю на естраді дозволяє виявити, які саме емоційні елементи роблять пісні успішними.
- лірична пісня, як частина національної культури, також потребує вивчення в контексті глобалізації. Новизна може полягати у дослідженні того, як національні особливості ліричних пісень трансформуються в умовах інтернаціональної музичної індустрії, як зберігаються чи адаптуються традиції у контексті сучасних естрадних трендів.
- аналіз ролі виконавця в популяризації ліричних пісень. Виконавець стає "посередником" між автором та слухачем, і дослідження того, як виконавська інтерпретація впливає на успіх ліричної пісні на естраді, є важливим для розуміння процесу творення хітів.

Практичне значення. Результати науково-дослідної роботи можуть мати практичне значення для музичних продюсерів, виконавців та авторів пісень, які прагнуть створювати популярні ліричні пісні, що здатні знаходити відгук у серцях слухачів. Окрім того, дослідження може бути корисним для музикантів, які шукають інноваційні підходи до створення емоційно насичених творів, а також для освітніх програм у галузі музикознавства, що розвивають розуміння сутності ліричних пісень.

Апробація дослідження. Науково-дослідна робота обговорювалася на засіданнях кафедри естрадного та народного співу Харківської державної академії культури. Матеріали та висновки науково-дослідної роботи були проголошені у доповіді на Міжнародній науково-теоретичній конференції молодих учених «Культура та інформаційне суспільство XXI століття» в Харківській державній академії культури, яка проходила 18-19 квітня 2024 р.

Публікації. За матеріалами проведеного дослідження були опубліковані тези «Ліричні пісні як різновид естрадної популярної пісні» у збірнику матеріалів всеукраїнської науково-теоретичної конференції молодих учених (Харків, ХДАК, 2024).

Структура роботи. Науково-дослідна робота складається зі Вступу, двох розділів, 5 підрозділів, Висновків, Списку використаних джерел (21 позиція, з яких 5 іноземними мовами). Загальний обсяг роботи – 32 сторінки, з них основного тексту 30 сторінок.

Розділ 1. Лірична пісня в контексті естрадної музики

1.1. Визначення і особливості ліричної пісні

Лірична пісня – це музичний твір, який виражає емоційні переживання виконавця або лірико-героя. Характерні риси цього жанру включають мелодійність, зворушливі або інтимні тексти, виразність у виконанні, що спрямовані на створення емоційного зв'язку зі слухачем. На відміну від інших жанрів поп музики, ліричні пісні менше орієнтовані на ритмічну або танцювальну складову, зосереджуючи увагу на створенні атмосфери та переданні почуттів. Сама назва жанру походить від терміна «лірика», що означає віршовану поезію, яка передає особисті почуття або думки. Відповідно, лірична пісня завжди підкреслює емоційний зміст, в якому слова і музика поєднуються, щоб створити сильне емоційне враження.

Найбільшого розвитку естрадна музика набула у ХХ ст. До сфери естрадної пісні належать такі різновиди: традиційний романс, сучасна лірична пісня, пісня в танцювальних ритмах з розвиненим інструментальним супроводом (естрадно-симфонічного оркестру або вокально-інструментального ансамблю) [9]. Пісні цього жанру вирізняються мінімалістичним аранжуванням, часто акцентуючи увагу на вокальних даних виконавця. У ліричних піснях емоційне напруження досягається через гру з динамікою, інтонацією та тембром голосу. Саме тому у виконавців ліричних пісень є особлива відповідальність: донести не тільки текст, але й найтонші відтінки почуттів, які він містить.

Особливістю ліричних пісень є акцент на індивідуальному досвіді виконавця або героя пісні, що зазвичай стосується тем кохання, туги, радості, втрати або самотності. У контексті естрадної музики ліричні пісні часто є

найбільш емоційно виразними і мелодійними, створюючи особливий зв'язок між виконавцем і слухачем. У класичному розумінні лірична пісня — це інтимний твір, який має властивість поєднувати особисте переживання з доступністю для широкої аудиторії. Вона ґрунтується на мелодіях, що легко запам'ятовуються, та глибоких емоційних текстах, що часто відображають важливі життєві теми, зрозумілі кожній людині. Головне, що об'єднує численні види естрадної пісні, — прагнення їх авторів до максимальної доступності, запам'ятовуваності мелодії. [8]

Особливості ліричної пісні

Ліричні пісні характеризуються низкою особливостей, які вирізняють їх серед інших жанрів популярної музики. Ці особливості стосуються як музичних елементів, так і змісту текстів.

1. Емоційність і суб'єктивність

Лірична пісня спрямована на передачу почуттів та внутрішніх переживань. Це може бути кохання, туга за коханою людиною, радість від зустрічі або смуток через втрату. Емоційний аспект тут завжди домінує, що дозволяє слухачам переживати ті ж почуття, які вклав у пісню виконавець або автор. Наприклад, у пісні Тіни Кароль «Закрили твої очі» виконавиця через текст і вокальне виконання передає складний емоційний стан втрати. Ця пісня стала дуже популярною саме завдяки її глибокій емоційності, яка торкнулася сердець слухачів.

2. Мелодійність

Мелодія ліричних пісень зазвичай є ніжною, пивною, іноді сентиментальною. Вона підкреслює емоційний зміст тексту, але не перебирає на себе основної уваги, залишаючи простір для вільного «дихання» голосу. Гармонія мелодії зазвичай побудована так, щоб

підтримувати емоційний ефект і створювати відчуття затишку або меланхолії.

Візьмемо, для прикладу, пісню Лари Фабіан «Adagio», де мелодія починається з ніжних нот, поступово наростаючи разом з емоційним напруженням тексту. Вона служить фоном для вокальної майстерності Фабіан, створюючи атмосферу суму та кохання.

3. **Сильний вокал і виразне виконання**

Виконавці ліричних пісень часто використовують потужні вокальні техніки, щоб підкреслити емоційну силу композиції. Спів може бути ніжним, делікатним, але одночасно і дуже виразним, що дозволяє передати тонкі емоційні відтінки тексту. Лірична пісня вимагає від виконавця не лише технічної майстерності, але й здатності емоційно «вжитися» в пісню.

Використання драматичних пауз, зміна темпу і гучності дозволяють створювати відчуття динамічної напруги або кульмінації. У пісні Тіни Кароль «Ніжно» такі елементи використані для того, щоб підкреслити різні фази емоційного стану: від спокою і роздумів до болісного зізнання.

4. **Тематична глибина тексту**

Тексти ліричних пісень зазвичай відрізняються образністю і поетичністю. Вони нерідко побудовані на використанні метафор, порівнянь та інших художніх засобів. Основні теми таких пісень зазвичай зосереджені на особистих переживаннях і почуттях, таких як любов, розлука, смуток або надія. Наприклад, у пісні «Je suis malade» Лари Фабіан використовуються метафори фізичного болю для передачі емоційного страждання через втрату кохання. Подібна глибина тексту дозволяє слухачам не лише

співпереживати, але й асоціювати ці переживання з власним життєвим досвідом.

5. Інструментальний супровід

Супровід у ліричних піснях зазвичай спрощений, щоб не відволікати увагу від голосу виконавця. Найчастіше використовуються фортепіано, гітара, струнні інструменти або мінімальний оркестровий супровід. Це дозволяє створити інтимну атмосферу, підкреслюючи текст і мелодію. Наприклад, у багатьох піснях Лари Фабіан інструментальний супровід, зазвичай обмежений піаніно або струнними інструментами, підсилює драматизм і емоційність її виконання.

6. Універсальність та доступність

Ліричні пісні є універсальними у своїй емоційності, оскільки їх теми зрозумілі кожній людині незалежно від культурних чи соціальних особливостей. Це дає змогу ліричним пісням бути популярними у різних країнах і серед різних аудиторій. Наприклад, пісня «My Heart Will Go On» у виконанні Селін Діон стала всесвітньо відомою завдяки своїй ліричній силі і простому, але емоційно насиченому тексту про кохання і втрату.

Особливості сучасних ліричних пісень

З розвитком сучасних технологій та музичних стилів лірична пісня також змінювалася. Сьогодні вона може поєднувати в собі різні жанри — від традиційного попу до електронної музики та рок-елементів. Незважаючи на це, вона залишається жанром, що ставить на перше місце емоційність і виразність. У сучасних ліричних піснях часто зустрічаються елементи **синтезованої музики** або **електронні аранжування**, але їх роль залишається підпорядкованою головній меті — підсиленню вокалу та тексту. Тіна Кароль у пісні «Скандал» використовує елементи електронної музики, але вони лише

доповнюють основний вокальний емоційний потік, що залишається в центрі композиції. Лірична пісня є жанром, що об'єднує глибину емоційного змісту з музичною та вокальною виразністю. Її особливістю є здатність передавати почуття через мелодію, текст і виконання, що робить її близькою і зрозумілою широкій аудиторії. Незалежно від епохи чи культурного контексту, ліричні пісні продовжують залишатися важливою складовою популярної музики, оскільки вони відображають універсальні людські емоції.

1.2. Історичні корені і розвиток ліричної пісні

Історія ліричних пісень йде вглиб віків, адже ще в фольклорі багатьох народів цей жанр був ключовим засобом вираження емоцій. Українські народні пісні, особливо весільні та поховальні пісні, часто носили ліричний характер. Наприклад, відомі українські пісні, такі як «Ніч яка місячна» або «Чорнії брови, карії очі», «Чорнобривці», «Мальви», мають виразний ліричний зміст.

Витоки української пісні сягають глибини тисячоліть. Пісенна творчість нашого народу охоплює життя як окремої людини, так і всієї нації у всіх проявах від давніх часів і до наших днів. Пісня має багато жанрових різновидів і глибоко та всебічно розкриває умови життя українського народу, його славне й трагічне минуле, звичаї, традиції, вірування, характер, оптимізм. Погоджуючись із думкою Г. Ключека, про народну пісню як колективний витвір можна говорити в тому сенсі, що пісенний текст, передаючися від покоління до покоління, постійно шліфувався, вдосконалювався багатьма виконавцями, ідейний зміст пісні поглиблювався, виразнішою ставала її форма – так відбувалася її оптимізація. Проте немає сумніву, що кожна пісня мала свого першотворця – тобто людину, яка першою її проспівала, – бо саме спів був основним способом творення пісні, коли її слова й мелодія складались одномоментно [12].

Фольклор став основою для естрадної музики, де на зміну традиційним народним мотивам прийшли сучасні аранжування та теми. Проте емоційна насиченість та відданість почуттям залишаються незмінними елементами ліричних пісень. Після появи записувальної техніки та масового радіо, лірична пісня почала розвиватися у нових формах, стаючи невід'ємною частиною естрадної музики. Термін «фольклор» (від англ. «folk-lore» – народна мудрість) започаткував англійський дослідник Вільям Джон Томс у 1846 р. для означення художньої та матеріальної культури народу. Сьогодні поняття «фольклор» зосереджує в собі лише усну народну творчість. Віктор Гусєв визначав фольклор як «художнє відображення дійсності в словесно-музично-хореографічних та драматичних формах колективної народної творчості, що відображає світогляд трудящих мас й нерозривно пов'язане з їхнім життям та побутом» [13 с.10]

В Україні розвиток ліричної пісні тісно пов'язаний з іменами таких виконавців, як Софія Ротару, Олександр Пономарьов, Ірина Білик та інші. Їх пісні стали класикою естрадної музики, насиченою емоційністю та глибоким змістом.

Лірична пісня має давні історичні корені, які можна відслідкувати через різні культурні та музичні традиції багатьох народів. Вона розвивалася як форма вираження особистих почуттів і переживань, особливо любові, туги, розлуки, радості чи печалі. У цьому розділі буде розглянуто розвиток ліричної пісні, її зв'язок з народною музикою та еволюцію в естрадній культурі.

Народні корені ліричної пісні

Історія ліричної пісні тісно пов'язана з народною музикою, яка існувала задовго до розвитку професійної естрадної музики. Ліричні мотиви можна знайти в українському фольклорі, де пісні передавалися з покоління в

покоління усною традицією. Вони відображали емоції людей у різних життєвих ситуаціях: кохання, розлуки, туга за батьківщиною, втрати тощо.

Українська народна лірична пісня зокрема є важливою частиною музичної спадщини України. Тексти таких пісень зазвичай сповнені метафор і символів, що відображають внутрішній світ людини. Прикладом є пісня «Чорнії брови, карії очі», яка стала однією з найвідоміших українських народних ліричних пісень, присвячених темам кохання та краси:

«Чорнії брови — стрічки шовкові,
Все б тільки вами я любувався.
Карії очі, очі дівочі,
Все б тільки я дивився на вас!»

У народних піснях часто використовуються метафоричні образи природи, які допомагають виразити почуття. Наприклад, у пісні «Плине кача по Тисині» через образ річки і птахів передається глибока скорбота і туга за втраченою молодістю чи життям:

«Гей, погину я в чужім краю,
Погину я в чужім краю.
Хто ж ми буде брати яму?
Хто ж ми буде брати яму?»

Такі пісні мали важливе значення не тільки як спосіб емоційного вираження, але й як частина соціальних і ритуальних практик.

Народні пісні дуже вплинули і на мою творчість. Перші свої пісні я написала за підтримки свого викладача Манько Світлани Борисівни. Вона допомогла мені відчувати впевненість в собі і дала настанову на успіх. Я маю ніжне ліричне сопрано, яке дуже добре розкриває емоційні твори. Тому я відчула натхнення і вперше написала пісню українською мовою.

Лірична пісня в європейській традиції

У європейській музичній традиції ліричні пісні мали схожу функцію. У середньовічній Європі такі пісні часто виконувалися менестрелями і трубадурами, які співали про любов і пригоди, вірність і зраду. Ліричні пісні були поширені при дворах і серед аристократії, де вони слугували засобом висловлювання почуттів через поезію та музику.

В епоху Відродження і бароко лірична пісня розвивалася у вигляді **арій**, де музика підкреслювала глибокі емоції тексту. Цей жанр продовжив свій розвиток і в пізніших музичних епохах, включаючи класицизм і романтизм. Наприклад, німецькі композитори, такі як Франц Шуберт і Роберт Шуман, створювали пісенні цикли, які були пронизані ліричним змістом, що робило їхні твори глибоко емоційними і близькими слухачам.

Розвиток ліричної пісні в естрадній музиці

З розвитком технологій звукозапису і масових засобів комунікації в ХХ столітті лірична пісня отримала новий виток популярності в естрадній музиці. Починаючи з перших десятиліть ХХ століття, коли з'явилися перші радіостанції і музичні записи, лірична пісня стала невід'ємною частиною естрадної сцени. Одним із перших великих естрадних виконавців ліричних пісень був **Едит Піаф** у Франції. Її проникливі виконання пісень, таких як «La Vie en rose» і «Non, je ne regrette rien», перетворили її на символ ліричної пісні у світовій естраді. Піаф співала про любов, страждання, біль і надію, передаючи через свій голос і виконання глибокі емоційні стани. Паралельно, в США, великий внесок у розвиток ліричної пісні зробили такі виконавці, як **Френк Сінатра** та **Елла Фіцджеральд**. Сінатра своїми виступами закріпив поняття ліричної пісні в популярній культурі, виконуючи композиції, що викликали сильний емоційний відгук у слухачів. Його пісня «My Way» стала не тільки популярною, але й культовою, символізуючи емоційний шлях через життя.

Лірична пісня в українській естраді

Українська естрадна музика також зазнала значного розвитку ліричної пісні в другій половині XX століття. Співаки, такі як **Софія Ротару**, стали національними символами української ліричної пісні. Її пісні «Червона рута» та «Одна калина» поєднували в собі народну лірику з сучасними музичними стилями того часу, що сприяло їх широкій популярності серед слухачів.

Платон Майборода - батько української естрадної музики. Він разом із поетом Андрієм Малишком придумав фундамент української пісні — майже всі їхні спільні 22 твори стали еталонами, зразками найкращого втілення української мелодичної традиції та національного естетичного мислення (насамперед — ліричної природи).[14]

Назарій Яремчук - це людина, яка прожила до прикрого мало, але встигла багато зробити для розвитку і популяризації української пісні. Його пісні не просто поширилися державою, а й облетіли весь світ: "Червона рута", "Водограй", "Смерекова хата", "Стожари", "Гай, зелений гай", "Родина", "Я піду в далекі гори" та багато інших шлягерів. Важливість однієї лише "Червоної рути", створеної Назарієм разом із буковинським поетом Володимиром Івасюком, важко переоцінити. [14]

Особливе місце серед українських виконавців займає також творчість **Ніни Матвієнко**, яка в своїй діяльності глибоко опирається на український фольклор, інтерпретуючи народні пісні у власному ліричному виконанні. Її манера виконання підкреслює традиційний підхід до ліричної пісні, де голос і текст є центральними носіями емоційної інформації.

У репертуарі співачки переважають українські народні пісні: календарно-обрядові, побутові, ліричні гумористичні, пісні-балади,

українські пісні XVII-XVIII сторіччя. Є також і твори сучасних українських композиторів – Є. Станковича, Л. Дичко, О. Киви, І. Поклада, І. Кириліної, В. Шумейка, М. Скорика, О. Білаша, В. Смоги теля, Г. Гаврилець... Її пісні — це інтерпретація українського духу. Цей дух ніби закодований в інтонації народної пісні, яку без відчуття генетичної цілісності з українським народом не можна співати. [15]

Сучасний розвиток ліричної пісні

З настанням XXI століття лірична пісня продовжує займати центральне місце в популярній музиці. Сучасні технології, зокрема поширення стрімінгових платформ, дозволили зробити ліричні пісні доступними для ширшої аудиторії. Сьогодні багато українських виконавців створюють ліричні пісні, що стають популярними не тільки в Україні, але й за кордоном. **Тіна Кароль**, наприклад, є однією з найяскравіших сучасних українських співачок, відома своїми ліричними хітами, такими як «Ніжно» та «Закрили твої очі». Її манера виконання та особиста історія надають пісням особливого емоційного забарвлення, роблячи їх близькими для широкого кола слухачів.

Загалом, сучасна лірична пісня, хоч і зазнає впливу нових жанрів та музичних напрямів, продовжує виконувати свою основну функцію – вираження глибоких емоцій і почуттів через музику. Лірична пісня, як частина естрадної музики, залишається актуальною і популярною завдяки своїй здатності передавати універсальні людські емоції через особисте виконання.

Висновки до Розділу 1

Лірична пісня є важливим жанром естрадної музики, який вирізняється емоційністю, мелодійністю та глибоким змістом. Вона спрямована на передачу почуттів і створення емоційного зв'язку зі слухачем. В основі ліричної пісні — індивідуальний досвід виконавця чи героя, часто

зосереджений на темах кохання, втрати, радості чи самотності. Її мелодії ніжні та виразні, а тексти насичені метафорами і художніми образами, що робить такі пісні близькими і зрозумілими широкій аудиторії. Історично лірична пісня розвивалася з народної музики, зберігаючи її емоційну насиченість. В Україні вона тісно пов'язана з фольклорними традиціями та іменами видатних виконавців, таких як Софія Ротару та Назарій Яремчук. У світовій музиці розвиток жанру закріпили такі митці, як Едіт Піаф, Френк Сінатра та Лара Фабіан. З розвитком технологій лірична пісня отримала нові форми в естрадній культурі, поєднуючи народні мотиви з сучасними аранжуваннями. Незмінною залишається її головна риса — здатність через мелодію, текст і виконання передавати глибокі емоції, роблячи цей жанр актуальним і популярним у різних культурних контекстах.

Розділ 2. ЛІРИЧНІ ПІСНІ У ТВОРЧОСТІ СУЧАСНИХ ВИКОНАВЦІВ

2.1 Лара Фабіан та її внесок у розвиток ліричної пісні

Лара Фабіан — одна з найвідоміших світових виконавиць, яка зробила величезний внесок у розвиток жанру ліричної пісні. Її творча кар'єра охоплює кілька десятиліть, протягом яких вона встигла стати не тільки популярною співачкою, але й іконою жанру. Її унікальний вокал, здатний передавати найтонші емоційні відтінки, а також здатність поєднувати особистий досвід із загальнолюдськими темами зробили її пісні близькими і зрозумілими мільйонам слухачів у всьому світі.

Народившись у Бельгії та вирісши в багатокультурному середовищі, Лара Фабіан зазнала впливу різних музичних традицій, що згодом позначилося на її музичному стилі. Її голос і манера виконання швидко привернули увагу публіки, а міжнародна популярність прийшла до неї з виходом пісні **"Je t'aime"**. Ця композиція стала однією з найяскравіших у її репертуарі та відобразила ключові риси ліричної пісні: особисті емоційні переживання, глибокий текст і мелодійну вокальну лінію. Пісня передає щирі і глибокі емоції, розповідаючи про відданість і палке почуття до коханої людини. Це сповідь закоханої людини, яка безстрашно відкриває свої почуття і виражає готовність до будь-яких випробувань заради кохання. Основний рефрен пісні — це прості, але надзвичайно емоційні слова **"Je t'aime"** (укр. "Я тебе люблю"), які повторюються, підкреслюючи щирість і інтенсивність почуттів.

Виконавський аналіз

"Je t'aime" є шедевром, який ідеально демонструє не лише вокальну майстерність Лари Фабіан, а й її виняткові виконавські здібності. Вона не просто виконує цю пісню, а перетворює її на глибоку емоційну розповідь, що торкається душі слухача. Текст пісні відображає сильну і всепоглинаючу любов, змішану з болем розлуки. Лара Фабіан вміло передає різні відтінки цих емоцій - у першій частині пісні вона звучить ніжно і чуттєво, акцентуючи на тендітності почуттів. Це створює відчуття сповіді, ніби вона відкриває душу. У вступі Лара співає дуже ніжно, з мінімальною гучністю, створюючи інтимну атмосферу. Її нижні ноти мають теплий, грудний тембр. Її виконання багате на плавні переходи між нотами, які додають вокальній лінії мелодійності завдяки використанню легато. Ось приклад перших строк:

D'accord, il existait
D'autres façons de se quitter
Quelques éclats de verre
Auraient peut-être pu nous aider

Тебе зустріла я, коли всміхалися зірки.
З-під ніг пливла земля, перепліталися
думки.
Мене приворожив блакитний сум очей
твоїх,
І голос твій лунав у снах моїх.

Основна частина пісні тримається в середньому регістрі, де її голос звучить більш наповнено й багатогранно. Пісня поступово набирає обертів, її голос стає більш емоційним і гучним. Французька мова додає особливого шарму пісні, а її ідеальна дикція дозволяє слухачеві чітко сприймати текст. Вона акцентує важливі слова ("Je t'aime", "comme un fou"), щоб надати їм емоційного підкреслення. **Поступове наростання емоцій** відображає розвиток історії: від спокійної любові до розпачу і болю. Лара Фабіан у своєму виконанні додає лише кілька мелізмів, щоб уникнути перевантаження пісні технічними деталями :

Dans ce silence amer
J'ai décidé de pardonner
Les erreurs qu'on peut faire
À trop s'aimer

Тобою я живу, і образ світлий твій несу.
Для чого зустріч та, якщо на серці тільки сум?
Нестерпний, лютий біль мою душу
розривав,
Коли в полоні зір ти іншу цілував.

Виконавиця дуже органічно переходить між грудним і головним регістрами, зберігаючи рівномірний тон. У кульмінації її спів переходить у справжній драматизм, створюючи відчуття душевного болю та сили любові. Ці моменти виконуються у верхньому регістрі з використанням повної потужності голосу. Високі ноти звучать відкрито і насичено, але не напружено. Тому співачка використовує техніку белтингу, щоб зробити голос сильним і насиченим. Цей прийом є одним із найскладніших і потребує відмінної техніки дихання та підтримки діафрагми. Інструментальний супровід (переважно оркестровий) розвивається разом із її голосом. У моменти, коли оркестр грає потужніше, Лара підлаштовує силу свого голосу, щоб створити гармонійний баланс:

Je t'aime, je t'aime
Comme un fou, comme un soldat
Comme une star de cinéma
Je t'aime, je t'aime
Comme un loup, comme un roi
Comme un homme que je ne suis pas
Tu vois, je t'aime comme ça

Люблю, люблю я!
Полонив ти всі думки,
в моєму серці на віки.
Люблю, люблю я!
Небеса молю я знов –
Знайди в мені свою любов, Святу свою
любов.

"Je t'aime" — це яскравий приклад поєднання технічної досконалості та емоційної відкритості. Лара Фабіан демонструє майстерність у всіх аспектах вокального мистецтва: від техніки белтингу до тонкої динаміки й акторської гри. Це виконання є еталоном для багатьох вокалістів і залишає незабутнє

враження. Ця композиція дуже вплинула на мене і мою творчість. Пісня достатньо складна у виконанні як технічно так і емоційно. Я працюю над цією піснею довгий час і розумію, що немає межі в удосконаленні виконання "Je t'aime".

2010 року в Україні відбулося знімання музичного фільму «Мадемуазель Живаго», в основі якого — 12 поєднаних між собою кіно-новел на пісні Лари Фабіан, дія яких відбувається й в 19-му столітті, і в часи Другої світової війни, у наш час і в далекому майбутньому. Головною героїнею всіх новел буде Жінка, роль якої виконала Фабіан. Зйомки картини стартували у Львові 20 травня, а пізніше перемістилися в інші міста України. Створюючи фільм «Мадемуазель Живаго», знімальна група також побувала у Франції та Новій Зеландії. Всі композиції, написані співачкою для цього фільму англійською, французькою, іспанською та італійською мовами, склали окремий альбом «Mademuaselle Jivago» [10].

Внесок у жанр ліричної пісні

1. Емоційність і автентичність виконання

Однією з найбільш визначних рис творчості Лари Фабіан є її здатність передавати глибокі емоції через голос. Її вокальні техніки дозволяють передавати як ніжні, так і сильні почуття, створюючи емоційний резонанс із слухачем.

2. Мультикультурність і мовна багатогранність

Однією з особливостей Лари Фабіан є її здатність виконувати пісні різними мовами: французькою, англійською, італійською, іспанською та іншими. Це не лише розширило її аудиторію, але й дозволило їй адаптувати ліричні пісні до різних культурних контекстів. Вона вдало поєднує музичні традиції різних країн, додаючи до них свої унікальні елементи, що дозволяє створювати музику, яка має універсальне звучання.

Наприклад, пісня **"Caruso"**, яку Лара Фабіан виконувала італійською, є яскравим прикладом того, як вона адаптує ліричну пісню до різних музичних традицій. Ця композиція, спочатку написана італійським композитором Лучіо Даллою, набула нового звучання завдяки виразному вокалу Фабіан, що підкреслило її здатність передавати глибокі почуття незалежно від мовних бар'єрів.

3. Тематика пісень і універсальність ліричних тем

Тематика пісень Лари Фабіан охоплює широкий спектр емоційних і життєвих ситуацій. Її тексти часто звертаються до тем кохання, втрати, самотності, відчаю, а також внутрішньої боротьби і надії. Завдяки цьому її пісні стають універсальними, оскільки кожен слухач може знайти у них щось знайоме та близьке своєму життєвому досвіду.

Наприклад, пісня **"Je suis malade"** є глибокою драматичною історією, яка розповідає про страждання і самотність. Фабіан використовує в ній потужні метафори фізичного болю для передачі емоційних страждань через втрату кохання. Виконуючи цю пісню, співачка створює враження повної емоційної розгубленості, що дозволяє слухачам співпереживати і відчувати глибину людських почуттів.

4. Зв'язок з класичною музикою і оркестровими аранжуваннями

Лара Фабіан часто використовує у своїх піснях елементи класичної музики, що додає ліричним композиціям особливого драматизму і величі. Її спів часто супроводжується оркестровими аранжуваннями, що надає пісням більшого масштабного звучання, особливо під час живих виступів. Це ще одна ознака її майстерності в жанрі ліричної пісні — вміння поєднувати класичні елементи з сучасною музикою.

Лара Фабіан, завдяки своєму унікальному таланту та здатності передавати емоції через музику, стала однією з провідних виконавиць

ліричної пісні на світовій сцені. Її внесок у розвиток цього жанру полягає не лише у технічній вокальній майстерності, але й у здатності створювати пісні, які знаходять відгук у серцях слухачів у всьому світі. Фабіан вміло поєднує особисті переживання з універсальними темами, що робить її пісні близькими кожному слухачеві незалежно від національності чи мови. Її творчість продовжує впливати на нові покоління артистів, підтримуючи розвиток ліричної пісні як жанру, що здатний передати найглибші людські почуття через мелодію і слова.

2.2. ЛІРИЧНА ПІСНЯ, РОМАНС В СИСТЕМІ ЕСТРАДНОЇ ПОП-КУЛЬТУРИ СУЧАСНОСТІ

Романс — це жанр ліричної пісні, який виник як поєднання поетичної та музичної творчості, що відображає глибокі почуття та інтимні переживання людини. Його історія починається в середньовічній Європі й має глибокі культурні корені. Слово "романс" походить від середньовічного терміну *"романсеро"*, що використовувався в Іспанії для позначення поетичних творів романською мовою (тобто мовою, близькою до народної латини). У XV-XVI століттях ці твори часто виконувалися з музичним супроводом і поступово стали основою для створення музично-поетичного жанру, який отримав назву романсу.

В Іспанії романс формувався як народний жанр, пов'язаний із епічними баладними сюжетами. Його характерними рисами були ліричність, мелодійність та особливий настрій. Поступово зміщувався акцент із героїчної тематики на інтимні переживання — любов, смуток, розлуку. У цих піснях гармонійно поєднувалися проста, але виразна мелодія з щирими й емоційними текстами. Розвиток романсу поширився й на інші країни Європи. У Франції цей жанр отримав особливу популярність у XVII-XVIII століттях, коли романси виконували придворні музиканти й композитори. Вони стали

важливим елементом салонної культури, створюючи атмосферу інтимності й витонченості.

У XIX столітті романс досяг піку свого розквіту, коли відомі композитори, такі як Франц Шуберт в Австрії, почали створювати романси, які поєднували високу поезію з витонченою музикою. Шуберт написав сотні "пісень" (нім. *Lieder*), які вважаються класичними зразками європейського романсу. На українських землях романс також став важливим елементом музичної культури. Він розвивався на основі народних пісень і був тісно пов'язаний із традиціями кобзарства й лірництва. Українські романси часто відображали патріотичні почуття, любов до рідної землі, тугу за втраченим чи нерозділеним коханням. Зразками українського романсу є твори Миколи Лисенка, Якова Степового, Станіслава Людкевича.

У естрадно-пісенному жанрі романсова складова є досить істотною. Йдеться про те, що естрадні пісні, як і романси, створюються на тексти талановитих поетів і беруть свій початок безпосередньо з цих текстів. У поезії також існує поняття «романс», яким позначається особливий вид співучого вірша. Тому, як зазначає Є. Назайкінський, «... у романсі музика відображає деякі особливості віршування, властиві професійній поетичній творчості, в першу чергу структурні та синтаксичні закономірності»[16]

У «метаколажі», який представлений в естрадній пісні, суттєвою є і роль моторики, що йде вже не від пісні і романсу, а від танцювальних жанрів. Характеризуючи специфіку фольклорної музичної інтонаційної сфери, яка завжди присутня в естрадній пісні в тому чи іншому вигляді, явному або «знятому», О. Соколов відзначає, що фольклорна музика відноситься до «прикладної взаємодії музики, представленої власними жанрами. Вони (ці жанри) «первинні, виникають у прямій відповідності зі своєю простою і ясною життєвою функцією і, як правило, її повністю

задовольняють, не потребуючи запозичення з інших родів» [18].

Пісенне мистецтво займає центральне місце в сучасній естрадній поп-культурі, яка розвивається на перетині музики, моди, соціальних трендів і технологій. Сьогодні пісня вже не є лише музичним твором – вона перетворилася на багатофункціональний продукт, що поєднує естетичні, комерційні та соціальні аспекти. Її значення виходить за межі розважальної функції, стаючи важливим елементом самовираження та комунікації у глобалізованому світі.

Поп-культура, як масовий культурний феномен, почала формуватися у середині XX століття під впливом розширення радіо- і телевізійного мовлення. У цей час пісня стає універсальним засобом комунікації, здатним охопити мільйони слухачів. Вона виконує важливу роль соціального маркера, відображаючи світогляд, ідеали та цінності певного покоління. Через пісні артисти висловлюють думки про любов, свободу, соціальні проблеми та інші актуальні питання. Сучасні поп-пісні характеризуються простотою мелодії, легкістю тексту і доступністю для широкої аудиторії. Вони створюють емоційний зв'язок із слухачем, апелюючи до його почуттів та переживань. Важливим аспектом пісенного мистецтва є його візуальне втілення. Музичні кліпи, сценічні постановки та образ артиста мають вирішальне значення у сприйнятті пісні, доповнюючи її зміст і створюючи комплексний художній продукт. Крім того, цифрові технології, такі як стримінгові платформи, соціальні мережі та використання автотюну, значно впливають на процес створення, поширення і популяризації музики.

Популярні виконавці є не лише музикантами, а й носіями культурних трендів, що впливають на моду, поведінкові моделі та соціальні пріоритети. Зірки, такі як Бейонсе, Ед Ширан чи Біллі Айліш, задають тон у світовій поп-культурі, тоді як українські виконавці, як-от MONATIK, Тіна Кароль чи

Kalush Orchestra, поєднують національні традиції із сучасними тенденціями, створюючи унікальний музичний продукт, що стає популярним і за межами України. Тематика сучасних пісень охоплює широкий спектр емоційних та соціальних тем. Любов, самопізнання, свобода, екологія, мотивація та протест проти несправедливості – ці мотиви часто звучать у сучасному пісенному мистецтві. Воно не лише відображає настрої суспільства, а й активно формує їх, надихаючи та об'єднуючи слухачів.

Сьогодні пісенне мистецтво стикається з певними викликами. Одним із них є комерціалізація, коли творчий процес часто підпорядковується ринковим потребам. Ще одним важливим фактором є вплив штучного інтелекту, який використовується для створення музики, викликаючи питання про автентичність творчості. Водночас глобалізація робить пісенне мистецтво більш уніфікованим, хоча інтерес до локальних культур і мовних особливостей продовжує зростати.

2.3 АВТОРСЬКІ ЛІРИЧНІ ПІСНІ

Авторські ліричні пісні – це особливий жанр музичної творчості, де поєднуються музика та поезія. Такі пісні вирізняються відвертими, емоційно насиченими текстами, що відображають глибокі переживання, почуття та роздуми авторів. Зазвичай вони виконуються під акомпанемент акустичної гітари, фортепіано чи інших інструментів, що додають інтимності та підкреслюють особистий характер ліричного послання. Перші авторські пісні українською мовою виникли в Києві у середині 1960-х (А. Горчинський — «Троянди на пероні», «Квітка ромена»), на початку — у Львові у вигляді співаної поезії (В. Морозов). Вона відрізняється більшою роллю музики в її співвідношенні зі словом, активнішими творчими пошуками, інтересом до фольклору, ширшими функціями (пробудження нац. самосвідомості та інтересу до укр. мови й культури).[19]

У Києві перший концерт україномовної авторської пісні відбувся 1985 в молодіжному театрі з ініціативи тодішнього головного режисера Л. Танюка. 1988 у Львові з'явився театр авторської пісні «Не журись!» (В. Морозов, А. Панчишин, Т. Чувай та ін.). На хвилі національного піднесення в Україні 1988–91 років україномовна авторська пісня вийшла з «андеграунду» й розквітла на фестивалях «Червона рута» й «Оберіг» [20].

Лірична авторська пісня – одне з найбільших мистецьких надбань українського народу. Нашу пісню легко впізнати вже за першими акордами. Надзвичайні мелодійність, гармонія, поетичність, чуйність, життєлюбність є невід'ємними рисами української пісні. Слава української народної пісні сягає далеко за межі нашої держави. У ці пісні перелито могутню щедру душу наших пращурів. Глибин людського ества торкаються невимовно прекрасні рядки народних пісень, і ми підспівуємо їм мимоволі. Українці співають у печалі і в радості, у розлуці з коханими, працюючи й на відпочинку, бо ж така в нас доля – бути одним з найпісенніших народів у світі [21].

Перші свої авторські пісні я почала писати на першому курсі академії. Моєю підтримкою та вірою в мене була і є моя викладач Манько Світлана Борисівна. Саме вона додала мені впевненості в собі, підказала як і де можна знайти натхнення, розказала про деякі аспекти написання і тому я вирішила спробувати. Наразі готових пісень вже 10, і з кожною новою композицією в мене все більше досвіду. Це такий спосіб для самовираження та відкриття всіх своїх емоцій.

Авторські ліричні пісні також часто бувають відображенням соціальних або культурних аспектів епохи, в якій вони створюються. Такі пісні несуть у собі відбиток часу, настроїв і викликів, з якими зіштовхується автор. Вони

можуть мати філософський підтекст, надихати або спонукати слухача до роздумів.

Існує легенда, яка розповідає, як Господь дарував Україні пісню — особливий дар, що став символом її душі та свободи. Згідно з переказом, у часи, коли Всевишній роздавав народам світу таланти, кожен отримав щось унікальне. Французам дісталася елегантність і витонченість, угорцям — любов до господарювання, німцям — дисципліна й порядок, росіянам — прагнення до влади, полякам — торговельні здібності, а італійцям — талант до музики. Розподіливши щедроти, Господь вже збирався покинути святе місце, коли раптом помітив дівчину. Вона стояла в куточку, тиха й непомітна, босонога, у вишиванці. Її руса коса була переплетена синьою стрічкою, а голову прикрашав вінок із червоної калини. Дівчина виглядала сумною, і сльози тихо котилися по її обличчю. Зацікавлений, Господь зупинився. Його серце стислося від співчуття, коли він спитав: хто ж вона і чому плаче? Дівчина відповіла, що вона — Україна. Її земля страждає від кровопролиття й пожеж, її брати змушені шукати заробітку в чужих краях, а вдома панують безправ'я і горе. Вона плакала за вдовицями й сиротами, за народом, що втрачав надію.

Господь був вражений її словами. Він щиро здивувався, чому вона не підійшла раніше, коли таланти ще роздавалися. Але тепер всі дари були роздані, і Всевишній не знав, як допомогти їй. Дівчина зібралася йти, змирившись зі своєю долею. Але Господь, роздумуючи, раптом зупинив її. У його серці зріло рішення. Він підняв правицю й промовив, що у нього залишився ще один дар — безцінний і особливий. Цей дар не підкорював землі чи будував міста, але мав силу торкатися найглибших струн людської душі. Це була пісня. Україна прийняла цей дарунок з трепетом і вдячністю. Вона притиснула його до серця, схилившись у глибокій подяці. З новим

натхненням і вірою понесла вона пісню своєму народові, зробивши її вічним символом боротьби, надії та свободи. Відтоді українська пісня стала дзеркалом душі її народу. Вона не лише приносить радість чи розраду, але й зберігає пам'ять про історію, страждання і любов. Ця пісня — живий дарунок небес, що й донині прославляє Україну на весь світ.

Пісня завжди залишалася поруч із людиною в найтяжчі моменти життя. Вона була вірною супутницею у часи смутку, лиха, війни чи голоду. Навіть у найнебезпечніших і найважчих випробуваннях українці зверталися до пісні, знаходячи в ній розраду та силу.

Тому з початком повномасштабного вторгнення я надихнулася на написання пісні «Ми на одній землі». Всі жахіття війни, знедоленість та туга за домом, але водночас незламність духу і героїзм наших воїнів спонукали мене піснею закликати людей до єднання:

«Люди давайте ми візьмемось за руки
Будемо поруч мов колосся в полі,
Люди давайте ми візьмемось за руки
Ми на одній землі!»

Але як би там не було кохання має непереможну силу, тому разом татом ми створили чарівну і близьку мені ліричну пісню про ніжне кохання під назвою «Моє бажання». Ця композиція про красу людяності, красу чистих почуттів та красу думок:

«Безсмертя істина любові
Кохання - вірші для душі.
У нас одне на двох бажання
Щоб були завжди я і ти.»

Висновки до Розділу 2

Лара Фабіан є однією з ключових постатей сучасного жанру ліричної пісні. Її творчість вирізняється унікальним поєднанням технічної вокальної майстерності, багатокультурності й глибокої емоційності. Композиції на кшталт *"Je t'aime"* і *"Je suis malade"* демонструють здатність співачки передавати складні почуття — від ніжності до драматизму. Використовуючи класичні елементи, оркестрові аранжування та багатомовність, Лара Фабіан зробила значний внесок у популяризацію ліричних пісень, які залишаються близькими слухачам у всьому світі.

Жанр романсу, як частина ліричної пісні, розвивався в різних культурних контекстах, починаючи з середньовічної Європи. Романси поєднують інтимні почуття з витонченою мелодійністю, і в сучасній естраді цей жанр трансформувався, адаптувавши традиційні форми до потреб поп-культури. Сучасна естрадна пісня, спираючись на ліричні традиції, стала багатофункціональним продуктом, що поєднує емоційність, соціальні меседжі й технологічні інновації. Популярні артисти, як глобальні, так і українські, формують новий вигляд жанру, гармонійно поєднуючи національне з сучасним, і створюють музику, яка резонує з різними поколіннями слухачів.

ВИСНОВКИ

Лірична пісня — це емоційно насичений жанр естрадної музики, який через мелодійність і глибокий зміст передає почуття та створює зв'язок зі слухачем. В її основі — індивідуальні переживання, зосереджені на коханні, радості чи самотності, виражені через ніжну мелодію і насичений образами текст. Жанр має глибоке коріння в народній музиці, зокрема в Україні, де його розвиток пов'язаний із фольклорними традиціями та видатними

виконавцями. У світовій музиці ліричні пісні популяризували такі митці, як Лара Фабіан, яка завдяки багатомовності та вокальній майстерності надає жанру сучасного звучання. Романси, як частина цього жанру, зберігають інтимність і витонченість, адаптуючись до поп-культури. Сучасна естрадна пісня, спираючись на ліричні традиції, гармонійно поєднує емоційність із технологічними інноваціями, резонуючи з різними поколіннями слухачів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

- 1) **Лисенко, Микола.** *"Українські народні пісні в сучасній музичній культурі"*. К., Музична Україна, 1987.
- 2) **Іванов, Юрій.** *"Традиційна музична культура України"*. Київ: Вид-во КМА, 2003.
- 3) **Чекан, Наталія.** *"Фольклор і сучасна музика: взаємозв'язки та впливи"*. Вісник музичних досліджень, 2020.
- 4) **Frith, Simon.** *"Performing Rites: On the Value of Popular Music."* Harvard University Press, 1996.
- 5) **Negus, Keith.** *"Music Genres and Corporate Cultures."* Routledge, 1999.7
- 6) **Лановенко, Вікторія.** *"Українська народна лірика та її вплив на сучасну музику."* Музикознавчий вісник, 2017.
- 7) **Верещака А.О.,** *"Стили та напрями естрадної музики"* - 3 с.
- 8) **Гершуни Е.** *"Замітки о музичній естраді"*, 1963. — 58 с.
- 9) **Ю. П. Ясіновський** *"Пісенний фольклор і музичне мистецтво"* - 1-4 с.
- 10) **Матеріал з Вікіпедії** — вільної енциклопедії. Лара Фабіан. URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%9B%D0%B0%D1%80%D0%B0%D0%A4%D0%B0%D0%B1%D1%96%D0%B0%D0%BD>
- 11) **Океан Ельзи - Не йди** URL: <https://www.youtube.com/watch?v=TD4h9Fdn3-o>

- 12) **Григорій Клочек**, *“Ліна Костенко: Навчальний посібник-хрестоматія”* 1999. – 320 с.
- 13) **Гусев В.** *“Фольклор. Історія терміну та його сучасні значення”* 1966. 13 с.
- 14) **Суспільне культура** *“7 українських зірок естради, яких соромно не знати”* URL: <https://suspilne.media/culture/23744-7-ukrainskih-zirok-estradi-akih-soromno-ne-znati/>
- 15) **Біографія Ніни Матвієнко** URL: <https://www.pisni.org.ua/persons/8.html>
- 16) **Назайкінський Е. В.**, *“Стиль та жанр в музиці”*
- 17) **Левко В.І., Тимченко З.Р.**, *“Жанрово-стильова еволюція популярної пісні в Україні”*
- 18) **Соколов О. В.**, *“Проблема типології музичних жанрів”* 1977
- 19) **Різник О.**, *“Сучасна авторська пісня і тенденції її розвитку в Україні”*, 1992;
- 20) **Різник О.** *“Авторська пісня в пострадянській Україні”*
- 21) **Кінжібала Є.С.**, *“Авторська пісня в сучасній інтерпретації”* -